‘हाम्रो नेपाली किताब’ कक्षा - छ र ‘मेरो नेपाली माला’ - छ को तुलनात्मक अध्ययन

रेणुका पन्थी

क्याम्पस रोल नं. १०९/२०६३/०६५

त्रि.वि.दर्ता नं. ६-३०-२८-३६-२००१

परीक्षा क्रमसङ्ख्या : ३०८०१८३/२०६५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर

तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८

पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस

तानसेन, पाल्पा

२०६९ (२०१३)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
तानसेन बहुमुखी क्याम्पस
(त्रि. वि. / उ. मा. शि. प. बाट सम्बन्धन प्राप्त)
तानसेन, पाल्पा, नेपाल
TANSEN MULTIPLE CAMPUS
Tansen, Palpa, Nepal
स्थापित: २०४७
☎: ०७५-५२०५९७
फ्याक्स नं. : ०७५-५२२४५०

पत्र संख्या :
च.नं.

मिति.............................

विषय : **सिफारिस पत्र**

तानसेन बहुमुखी क्याम्पस, तानसेन पाल्पामा अध्ययनरत एम्.एड्. दोस्रो वर्षका छात्रा रेणुका पन्थीले **'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा - छ र 'मेरो नेपाली माला' - छ को तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

नेत्रप्रसाद न्यौपाने

(शोधनिर्देशक)

मिति : २०६९/ /

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
तानसेन बहुमुखी क्याम्पस
(त्रि. वि. / उ. मा. शि. प. बाट सम्बन्धन प्राप्त)
तानसेन, पाल्पा, नेपाल
TANSEN MULTIPLE CAMPUS
Tansen, Palpa, Nepal
स्थापित २०४७

☎: ०७५-५२०५९७
फ्याक्स नं. : ०७५-५२२४५०

पत्र संख्या :
च.नं.

मिति.........................

विषय :

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय तानसेन बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा शिक्षण विभागअन्तर्गतका छात्रा रेणुका पन्थीले सह-प्राध्यापक डा. नेत्रप्रसाद न्यौपानेको निर्देशनमा स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्र (नेपा.शि. ५९८) का लागि तयार पारेको **'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा - छ र 'मेरो नेपाली माला' - छ को तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली शिक्षा शिक्षण विभागमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

<u>मूल्याङ्कन समिति</u>

हस्ताक्षर

१.	अध्यक्ष : डा. नेत्रप्रसाद न्यौपाने	विभागीय प्रमुख...........................
२.	सदस्य : डा. नेत्रप्रसाद न्यौपाने	शोध-निर्देशक ....
३.	सदस्य : प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी	बाह्य परीक्षक ....
४.	सदस्य : शालिकराम पौडेल	सदस्य ....
५.	सदस्य : राधेश्याम ज्ञवाली	क्याम्पस प्रमुख ....

मिति : २०६९/११/०७

कृतज्ञताज्ञापन

'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा - छ र 'मेरो नेपाली माला' - छ को तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको यो शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षण विभाग स्नाकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाँचौ पत्रको प्रयोजनको लागि तयार पारिएको हो । अंग्रेजी भाषालाई शिक्षणको माध्यमका रूपमा प्रयोग गर्दा नेपाली भाषाका पाठयक्रम, पाठ्यपुस्तक निर्माणमा प्रभाव पर्न सक्छ । तसर्थ यस अध्ययन कार्यले पाठ्यक्रम अनुसार पाठ्यपुस्तक निर्माण गर्ने, लागू गर्ने, सन्दर्भ सामग्रीहरू तयार पार्ने जस्ता पक्षमा ठोस योगदान पुऱ्याउन सक्नेछ भन्ने आशा लिएकी छु । नेपाल सरकार शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय पाठ्यक्रम विकास केन्द्र तथा पाठ्यसामग्री निर्माताहरूले पनि यस अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्ष र सुझावको उपयोग गर्नसके भाषा पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री निर्माण, परिमार्जनका क्षेत्रमा योगदान पुग्ने विश्वास लिएकी छु ।

प्रस्तुत शोधपत्रको तयारीका क्रममा आफ्ना अनेकौ व्यस्तताका बीचमा पनि शीर्षक चयन गर्नेदेखि सामग्री सङ्कलन गर्न र शोधपत्रको रूपरेखा तयार पारी त्यसलाई परिमार्जन र परिष्कृत तुल्याइ अन्तिम रूप दिन अमूल्य सल्लाह र कुशल निर्देशन तथा उत्साह दिनुहुने शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरुवर विभागीय प्रमुख सहप्रध्यापक डा. नेत्रप्रसाद न्यौपाने ज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधकार्यका सिलसिलामा सामग्री सङ्कलन र विश्लेषणमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याइ सुझाव प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने क्याम्पस प्रमुख श्री राधेश्याम ज्ञवाली ज्यू तथा सह-प्रध्यापक श्री शालिकराम पौड्याल ज्यूप्रति हृदयत : कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । शोधपत्र लेखनका लागि पाठ्यपुस्तकहरू दिएर सहयोग गर्ने बहिनी विनीता पन्थी, भाइ अमित पाण्डे, टङ्कणमा सहयोग गरिदिने विमला ज्ञवाली तथा कम्प्युटर सेटिङ गरी सहयोग गर्नुहुने बालकृष्ण भण्डारीप्रति हृदयतः कृतज्ञ छु । त्यसैगरी सामग्री सङ्कलनमा सहयोग पुऱ्याउने राष्ट्रिय उच्च मा.वि थोर्गा, शारदा प्रा.वि. थोर्गा लाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

रेणुका पन्थी

शोधकर्ता

शोधसार

१. शोधको उद्देश्य

(क) हाम्रो नेपाली किताब कक्षा ६ र मेरो नेपाली किताब माला ६ को पाठ्यक्रम अनुरूपताको अध्ययन गर्नु ।

(ख) उक्त सामग्रीहरूको निम्न आधारमा विश्लेषण गर्नु ।

(अ) आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष

(आ) बाह्य वा भौतिक पक्ष

(ग) उपर्युक्त आधारमा दुई सामग्रीको तुलना गर्नु ।

(घ) उक्त दुई सामग्रीका सबल र दुर्बल पक्ष केलाइ सुधारका लागि सुझाव दिनु ।

२. शोधविधि

(क) पुस्तकालयीय पद्धति : श्रद्धेय विद्वान् तथा विषय विशेषज्ञहरूद्वारा भाषा पाठ्यक्रम र भाषा पाठ्यपुस्तकमा हुनुपर्ने गुणका आधारमा अध्ययन विश्लेषणका लागि तय गरिएका आधारहरूलाई अध्ययनको आधार बनाइएको छ ।

(ख) निर्धारित पाठ्यपुस्तकको सकेसम्म संक्षिप्त र वस्तुगत अध्ययन, विश्लेषण एवम् तुलना गरिएको छ ।

(ग) निर्धारित सामग्रीको सबल र दुर्बल पक्षहरू केलाई निष्कर्ष र सुझाव तयार पारिएको छ ।

३. प्राप्ति

(क) दुबै पाठ्यसामग्रीहरूलाई कक्षा ६ को नेपाली भाषा पाठ्यक्रमअनुरूप बनाउने प्रयास गरिएको छ ।

(ख) पाठ्यक्रमअनुरूप विषय, विविधता र विधागत रखाइ क्रमका आधारमा दुबै पाठ्यपुस्तक सबल देखिन्छन् ।

(ग) विधागत संख्या र पाठसंख्याका आधारमा **हाम्रो नेपाली किताब** पाठ्यक्रमको नजिक देखिन्छ ।

(घ) पाठहरूको लम्बाइ, भाषिक सरलता, शब्द प्रयोगको दृष्टिबाट **मेरो नेपाली माला** केही उपयुक्त देखिन्छ ।

(ङ) **हाम्रो नेपाली किताब** का भाषिक अभ्यास र सिर्जनात्मक अभ्यासहरू संख्या तथा विविधताका दृष्टिबाट केही प्रभावकारी देखिन्छ ।

(च) आवरण पृष्ठको सजावट, प्रतीक प्रयोग तथा टिकाउका दृष्टिले **मेरो नेपाली माला** उपयुक्त देखिन्छ ।

(छ) पुस्तकको आकार तथा मूल्यका दृष्टिले **हाम्रो नेपाली किताब** छरितो र धेरै सस्तो देखिन्छ ।

विषय-सूची

शीर्षक **पृष्ठ नं.**

सिफारिस पत्र क

स्वीकृति पत्र ख

कृतज्ञताज्ञापन ग

शोधसार घ-ङ

विषयसूची च-झ

तालिकासूची ञ

संक्षेपीकृत शब्दसूची ट

परिच्छेद : एक

शोध परिचय

१.१ शोधशीर्षक १

१.२ शोध प्रयोजन १

१.३ समस्या कथन १

१.४ शोधको उद्देश्य २

१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा २

१.६ शोधकार्यको औचित्य ५

१.७ अध्ययनको सीमा ६

१.८ सामग्री सङ्कलन विधि ६

१.९ सैद्धान्तिक ढाँचा र शोधविधि ६

१.१० शोधपत्रको रूपरेखा ७

परिच्छेद : दुई

पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सैद्धान्तिक अवधारणा

२.१ भाषा पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकको परिचय ८

२.२ पाठ्यपुस्तकको परिभाषा ८

२.३ पाठ्यक्रमको परिभाषा ९
२.४ पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सम्बन्ध १०
२.५ भाषा पाठ्यपुस्तकको अध्ययन तथा विश्लेषणका आधारहरू ११
२.५.१ आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष ११
२.५.१.१ विषयवस्तु १२
२.५.१.२ विधा तथा प्रस्तुति १२
२.५.१.३ भाषिक संरचना र शैली १२
२.५.१.४ नमुना अभ्यास १२
२.५.१.५ चित्र १३
२.५.१.६ भूमिका, निर्देशन आदि १३
२.५.१.६ अन्तिम पृष्ठहरू १३
२.५.२ बाह्य तथा भौतिक पक्ष १३
२.५.२.१ आवरण पृष्ठ १४
२.५.२.२ आकार १४
२.५.२.३ छपाइ १४
२.५.२.४ कागज १४
२.५.२.५ बँधाइ १४
२.५.२.६ मूल्य १५
२.६ निष्कर्ष १५

परिच्छेद : तीन

'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा-छ र 'मेरो नेपाली माला' छ को विश्लेषण

३.१ विषय प्रवेश १६
३.२ नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकको अध्ययन १६
३.२.१ हाम्रो नेपाली किताब, कक्षा ६ १७
३.२.१.१ आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष १७
३.२.१.२ बाह्य वा भौतिक पक्ष २२
३.२.२ मेरो नेपाली माला - ६ २४

३.२.२.१ आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष २४
३.२.२.२ बाह्य वा भौतिक २९
३.३ निष्कर्ष ३१

परिच्छेद : चार

'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा - छ र 'मेरो नेपाली माला' -छ को तुलनात्मक अध्ययन

४.१ विषय प्रवेश ३३
४.२ आपसमा यी दुई भाषा पाठ्यपुस्तक तुलनात्मक अध्ययनका आधार ३३
४.२.१ आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष ३४
४.२.१.१ विषयवस्तु ३४
४.२.१.२ विधा तथा प्रस्तुति ३५
४.२.१.३ भाषिक संरचना र शैली ३७
४.२.१.४ नमुना अभ्यास ३९
४.२.१.५ चित्र ४१
४.२.१.६ भूमिका, निर्देशन आदि ४१
४.२.१.७ अन्तिम पृष्ठहरू ४२
४.२.२ बाह्य वा भौतिक पक्ष ४२
४.२.२.१ आवरण पृष्ठ ४२
४.२.२.२ आकार ४३
४.२.२.३ कागज ४३
४.२.२.४ बँधाइ ४३
४.२.२.५ मूल्य ४३
४.३ निष्कर्ष ४४

परिच्छेद : पाँच

निष्कर्ष र सुझावहरू

५.१ परिच्छेदगत निष्कर्ष ४६

५.२ समग्र निष्कर्ष ४६

५.३ सुझाव ४८

५.४ शैक्षिक प्रयोजन ५०

५.५ भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शीर्षकहरू ५०

सन्दर्भग्रन्थ-सूची

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त

तालिका- सूची

तालिका नं.	शीर्षक	पृष्ठ नं.
१	विधा र विधागत पाठहरू	१८
२	विधा र विधागत पाठहरू	२५
३	पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकहरूको विधाको विस्तृतीकरण	३६
४	वर्गीकृत अभ्यास संख्या	४०
५	भाषिक सीप र अभ्यास	४१

संक्षेपीकृत शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
अप्र.	अप्रकाशित
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नि.मा.वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
नेपा.शि.	नेपाली शिक्षा
ने.बृ.श.	नेपाली बृहत् शब्दकोश
नं.	नम्वर
पं.	पङ्क्ति
प्र.ने.श.	प्रयोगात्मक नेपाली शब्दकोश
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
प्रा.वि.	प्राथमिक विद्यालय
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
मे.ने.मा.	मेरो नेपाली माला
वा.	वाक्य
सम्पा.	सम्पादक
हा.ने.कि.	हाम्रो नेपाली किताब